571

N. IORGA

IUDAICA

«BUCOVINA»
I. E. TOROUȚIU
BUCUREȘTI

N. IORGA

IUDAICA

BUCOVINA
I. E. TOROUȚIU
BUCUREȘTI

I U D A I C A

I

„Răspunsurile“ pe care le-au dat în „Curentul“ doi intelectuali evrei, dintre cari unul e cunoscutul doctor Filderman, nu pot rămînea fără ce se cuvine autorilor lor, căci mai ales cel din urmă a întrecut orice măsură în ce privește ce se poate spune, ca absurdități logice și ca mojicii de formă, poporului românesc în țara pe care el și-a făcut-o, el și-a apărat-o, el și-a mărit-o și el înțelege a și-o și stăpîni. Credința unora din alogeni și din intruși că acesta e singurul sat fără cîni din lume trebuie zdrobită, și nu cu spargeri de geamuri și de capete, care n'au dus la nimic, ci cu înfruntarea hotărîtă a unor asemenea obrăznicii.

Deci, într'o serie de articole, acela care a scris despre trecutul Evreilor în România un întreg studiu în **Memoriile Academiei Române**, deci pe basa unor mărturisiri istorice care nu se pot răspinge — cărticică uitată în țara în care nu se cetește mai nimic de temeiu — va arăta prin ce grosolane mijloace de falsificație se încearcă a face din România, nu țara

care a primit străini pentru a i se arăta recunoştinţă, ci un fel de vag teritoriu cu indigeni, în parte proşti, în parte conrupţi, **în care se poate colonisa.**

Căci de aceasta e vorba; de o colosinare.

Ea trebuie demascată de cine ştie.

Ea trebuie împiedecată de cine poate.

Cu aceste afirmări începem, şi cu aceste afirmări vom isprăvi.

II

Argumentul hotărîtor al celor doi polemişti evrei cari întrebuinţează o chestie a Palestinei, ce nu ne priveşte, este că elemenul evreiesc de la noi, care **a luat complect în stăpînire** toate oraşele, orăşelele şi tîrgurile Moldovei, precum o făcuse, supt altă stăpânire, în acelea ale Bucovinei şi Basarabiei, şi care continuă după un sistem asupra căruia mă voiu opri, sistem adus la îndeplinire metodic, de şi în tăcere, e că nu poate fi în Romînia vre-o chestiune evreiască, şi, am adăugi, nici o altă chestiune a străinilor atîta vreme cît **n'avem destui locuitori pe chilometrul pătrat.**

Va să zică o ţară e o colecţie de chilometri pătraţi. Aceşti chilometri pătraţi se cer a fi locuiţi într'o anume proporţie: neapărat atîţia oameni! Aceşti oameni pot fi de oriunde, ei pot fi de orice fel, ei se pot purta oricum: pot sărăci pe conlocuitorii mai vechi, îi pot îmbolnăvi şi distruge, îi pot mîna la moarte prin înceata înfometare. Orice e permis numai să nu fie lucrul intolerabil: deficitul în chilometri.

Indată ce acesta se constată, trebuie luate măsuri. Colonisatorii, să vie, să iea în stăpînire ţara, să-i impuie un alt caracter, să-i desfiinţeze raţiunea de a fi, care a fost pănă atunci naţională. Totul e doar o problemă demografică.

Astfel de argumente condamnă pe aceia cari le presintă şi, chiar pe aceia în numele cărora sînt presintate.

Dar această chestie mai are încă o lature.

III

Chilometrii cari trebuie umpluţi nu pot primi populaţia, să zicem: de umplutură, **în aceiaşi proporţie oriunde.**

O ţară cuprinde sate şi aşezări urbane.

In cele d'intăiu, care sînt la noi cele mai întinse, acolo e acel deficit de care vorbeşte d. Fildermann. Şi, în sate, unde e munca grea, istovitoare, elementul evreiesc nu se bagă. Nu voiu uita niciodată despreţul cu care, în tinereţea mea, îmi vorbia la Cotnari birjarul evreu de muncitorul ţeran care-şi rupe oasele pe cîmp. Acolo, la ţară Evreii au intrat numai în două însuşiri: cîrciumari otrăvitori, cari aşteaptă şi la bariera oraşelor, şi mari arendaşi, secînd, în vederea cîştigului, care singur îi preocupă, şi vlaga ţarinei şi puterea însăşi a omului.

Să nu mi se aducă înainte casul Palestinei cu agricultorii evrei. Acolo, neavînd posibilitatea de a fi la oraşe elementul parasitar, căci acolo sînt tot de ai lor, şi negăsind pe cîmp oameni deprinşi a răbda,

e firesc să îndeplinească, și în chiar folosul lor, funcțiuni pe care nu le pot pune în spinarea altora.

Deci încheierea nu poate fi decît aceasta: colonisarea evreiască, pe care o conduce un întreg program de expansiune în anume regiuni ale Europei, între care e și a noastră, nu se îndreaptă spre orice chilometri cu vacanță, ci caută anume grupări.

Vom aminti în ce proporție intolerabilă aceasta s'a făcut și continuă a se face.

IV

Acesta e primul argument. I-am văzut valoarea: e pe atîta de absurd și de ridicul, pe cît e de îndrăzneț. Cu mai mulți sau mai puțini locuitori pe chilometru, o societate, o țară, un Stat e **produsul istoric și organic al unei desvoltări omenești de caracter național,** care poate fi atacată, învinsă, distrusă prin luptă, dar **căreia nu i se poate cere să părăsească tot ce are, să renunțe la tot ce e în stare,** pentru ca pământul ce locuiește să aibă atîtea vietăți cu cap de om pe întinderea unui chilometru pătrat.

Cum am văzut, a unui chilometru pătrat **la țară.**

Pe cînd ce ne interesează e cîți oameni, de altă rasă, de altă religie, cu neputință de a fi transformați sau măcar conduși, se află **aiurea: în cuprinsul așezărilor urbane.**

Acolo, **mai e o lipsă de chilometru, azi ?** Și, dacă mi se va spune că odată era — și vom veni mîne la acest argument, — vom dovedi că era **o societate complectă, cu toate clasele sale, perfect capabilă de a-și îndeplini prin sine toate rosturile.**

Îngrămădirea de ghetto din tot ce este mai sus de un anume paralel pe care nu l-a trecut încă invasia, îmbîcsirea ca în China cu elemente de miserie — și barbarie, care n'au a face cu Evreul civilisat din Apus, — n'au a face, adesea, nici ca rasă, aceasta pentru gînditorii cu chilometri, ar putea impune altă soluție: **descongestionarea** și, cum ea nu se poate face la țară, **emigrarea de bună voie, condusă de șefii înșiși ai națiunii.**

V

Apărătorii nedibaci și fără bună credință ai unei cause pe care o doservesc — fiindcă nu pot fi antisemiți mai activi decît acești domni doctori, cari vorbesc în numele unei populații care întrece cu mult un milion — nu se mulțămesc însă cu argumentul chilometric. Mai au unul, de aceiași putere.

Ei explică prezența acestei populații evreiești, așa de covîrșitoare în centrele urbane ale întregii părți de Nord a țării, prin aceia că, **fiind un loc gol, oricine-l putea ocupa și deci Evreii s'au folosit de acest drept.**

Un „loc gol"? Ramuri întregi de activitate în care n'ar fi existat elementul românesc?

Cîtă necunoștință a lucrurilor și cîtă incapacitate de a judeca situațiile se cuprinde în această insolentă îndreptățire a unei cuceriri !

Nimeni nu va putea pretinde că Ștefan-cel-Mare, întorcîndu-se de la o biruință, la care ar fi colaborat și soldații evrei ai vremii sale, ar fi fost primit de

*

rabin şi de toată comunitatea cetăţii sale de Scaun, cu sulurle sacre în mîni. Evreii s'au aşezat, cum se va vedea, în pîlcuri răzleţe abia în secolul al XVIII-lea şi în masă numai în al XIX-lea. Şi, dacă aşa este, atunci **cine făcea comerţul, cine exercita meşteşugurile timp de secole întregi într'o societate care-şi avea acum oraşele ?**

Dar ajunge să se amintească numele străzilor care pomenesc, şi în Bucureşti, breslele romîneşti dispărute — de la Şelari la Zlătari —, pentru a-şi da samă că **locurile erau ocupate.** Ajunge să se privească solidele biserici din Botoşani, din Iaşi, din acest Bucureşti care se datoresc evlaviei acestor bresle. Ajunge să se cetească sfîşietoarea plîngere a blănarilor din Botoşani, cari pe la 1850 arată prin ce mijloace au fost distruşi de Evreimea năvălitoare.

Poate fi deci o mai mare lipsă de ruşine decît aceia prin care usurpatorul pretinde că nu exista acela pe care, pe căi necinstie, l-a învăluit metodic, l-a strîns ca în muşchi de şarpe, pentru a-i suge pe încetul viaţa ?

VI

Ceia ce e mai intolerabil însă decît toate aceste neadevăruri, întortocheri şi prostii presintate în coloanele unui mare ziar de intelectualitate romînească, dovedind încă odată înţelepciunea zicalei că „şarpele, cînd îl doare capul, iese la drum", e insulta de

incapacitate, de profundă decădere, de înceată agonie naţională adusă întregii societăţii romîneşti.

Da, aceasta o face cavalerul Fildermann, crezînd că sîntem aşa de lipsiţi de orice demnitate naţională încît să-i înghiţim grosolanele insulte.

In discuţiile dintre noi, avem dreptul, ca orice altă naţie, să descoperim şi să semnalăm relele sociale şi morale care se pot îndrepta, şi o facem anume pentru a provoca această îndreptare. Oricine se întîmplă a trăi între noi fără să aibă drepturile naţiei creatoare şi apărătoare are datoria de a ajuta la opera de însănătoşire. Dar a culege toate aceste constatări, a-ţi face din ele un dosar, a-l păstra cu îngrijire, comunicându-l poate şi în străinătatea duşmană, a-l arunca în obrazul cui te găzduieşte şi-ţi îngăduie a-ţi cîştiga viaţa mai larg decît însişi oamenii ţării, **e un act miserabil.**

D. Fildermann o face ca să dovedească lipsa de orice iniţiativă şi pricepere, mai ales în meşteşuguri şi negoţ, a poporului românesc.

Aşa să fie ? Oare întreaga moştenire a unor meşteri aşa de fini, încît şi azi, pănă în Paris, cizmarul romîn e neîntrecut şi orice casă ţerănească arată priceperea săteanului neiniţiat de nimeni în toate domeniile industriei şi artei, să se fi risipit în vînt ?

Dar să poftească doctorul nostru într'o localitate românească fără Evrei, la Vălenii-de-Munte, de pildă, şi va vedea pănă astăzi cum o grupare a noastră poate trăi în toate ramurile ei fără să se constate o singură lipsă. Şi aceasta în totala lipsă de interes, pănă în timpul din urmă, şi în ciuda legilor care

se votează, din partea Statului politicianist şi biurocratisat.

Românul poate face orice şi concura pe oricine, cu o singură condiţie: să fie ajutat de ţara lui şi să n'aibă în faţă ceia ce represintă de fapt Evreimea la noi: un Stat economic complect, împlîntat în mijlocul organelor de viaţă ale unei societăţi istorice stupid ospitaliere.

Trei articole vor arăta cele trei fase ale **acestei operaţii de înceată distrugere, care, cu orice mijloace ale conştiinţii naţionale lucrînd în margenile legii, trebue împiedecată.**

VII

Cei d'intîiu Evrei veniţi la noi în epoca zisă a Fanarioţilor nu represintau un organism solidar venit ca să pătrundă şi să ocupe.

Strînşi necontenit de mari nevoi financiare din causa organisaţiei parasitare a Imperiului Otoman, Domnii din această vreme căutau să-şi cîştige prin orice mijloace sumele, incalculabile, de care aveau nevoie că să-şi asigure Domnia şi viaţa. Şi, cum veniturile unei ţări care n'avea încă ideia cheltuielilor de utilitate publică erau închinate tributului, dărilor către Turci, Cămara domnească, hrănită din venituri speciale, cum erau ocnele, îşi doria şi alte izvoare de întreţinere.

Intre acestea erau străinii cari încheiau o învoială deosebită cu cămăraşul, îndatorindu-se a plăti o sumă globală pe care trebuiau pe urmă s'o culeagă

prin organe proprii, între membri acestei mici comunităţi **de ruptaşi, de hrisovuliţi.**

Ce erau Evreii în Moldova pe la 1750 — de cei din ţara vecină nu face a se vorbi, fiind foarte puţini, şi nu Galiţieni, cea mai puţin simpatică speţă dintre toţi parasiţii cunoscuţi, ci foşti supuşi turci, veniţi din Spania şi vorbind curat o limbă latină — se vede din amănunţita condică a lui Constantin-Vodă Mavrocordat. Nu totdeauna oameni de treabă, aceşti desrădăcinaţi, veniţi din Polonia, care exista încă, mîncată de dînşii, dar erau specialişti în anumite îndeletniciri care puteau fi folositoare.

Fără nicio legătură cu ţara, dispuşi, une ori, să treacă şi la legea creştină, ei nu represintau nici o adevărată îndemînare şi, pe departe, nici o primejdie pentru un Stat naţional ale cărui datine n'au cutezat niciodată să le atingă acei Fanarioţi pe cari mediul românesc ajungea, adese ori, să-i transforme.

Astfel de intruşi, sprijiniţi pe un contract, nu pot crea niciun drept pentru urmaşii lor.

Dar cei mai mulţi dintre Evreii de azi n'au nimic a face cu dînşii, şi dovada e uşoară de adus.

Ei se chemau cu numele lor şi cu acela al părintelui: Iacob sin Moise. Dar Evreimea de astăzi are nume, poetice sau ridicule, nemţeşti: de la, să zicem: Fildermann, Rosenbusch, Lustgarten, la denumiri caricaturale şi grotesci.

Iar aceste nume nu le-am dat noi, firește, ci **Austria fiscală a lui Iosef al II-lea, acum un secol şi ceva.**

VIII

Mulţimea, revărsată de-odată, de pe la 1780 înnainte, asupra Bucovinei, devenită austriacă, asupra Basarabiei, care, cînd au luat-o Ruşii, n'avea de loc îngrozitoarele cuiburi de ploşniţărie, fără garduri, fără străzi, fără livezi, fără grădini, fără gospodării vrednice de acest nume, cum se văd astăzi în tîrgurile nenorocite de acolo, **e un dar al Austriei Iosefine, care nu-i preţuia acasă, dar îi hărăzia bucuros oricărui vecin.**

O decadenţă fanariotă, fără niciun adevărat interes pentru ţară, venind după „filosofii" binefăcători cu cari s'a început regimul, privia indiferentă la schimbarea, în oraşe, a caracterului unei lumi pe care venise numai s'o exploateze.

S'au citat şi acuma în urmă statistici ca aceia din 1803, publicată în **Unicariul,** care arăta ce redus era, acum să fie vre-o sută de ani, numărul şi rolul Evreilor din Moldova, din Moldova singură, căci, încă odată, de un rost al Evreilor în oraşele principatului muntean până departe în secolul XIX-lea nu poate fi vorba.

Nouii veniţi n'au adus niciun meşteşug care să represinte o creaţiune şi o tradiţie a lor; ei nu făceau decît să copie grosolan şi stîngaciu, ceia ce învăţaseră de la elemenul creştin corespunzător din acel roiu galiţian, care nu însemna măcar o întindere firească a rasei semite, căci cei mai mulţi dintre dînşii nu sînt decît urmaşi Cazarilor turanici trecuţi în adîncul ev mediu la iudaism. Fără capitaluri, ei n'au putut adăugi nimic la un vechiu şi mare

comerţ, care a dat în relaţiile cu Polonia pe un Ursachi sau pe un Balaban.

In domeniul micii industrii ei erau cîrpaci, căci niciun nume de industriaş artistic nu s'a păstrat în desvoltarea meşteşugurilor. Iar, în domeniul comerţului, ei au fost numai mijlocitorul, fără folos, ci, din potrivă, stricător, care s'a intercalat între naivitatea ţeranului venit să-şi ofere produsele alimentare ale gospodăriei sale, şi între boierimea care, ne mai stînd la ţară, ca pe vremuri, ci încunjurînd pe Domnul împărţitor de funcţii, nu mergea cu banul ei direct la producător.

Aceasta înseamnă însă: **pentru industrie: plagiat, pentru comerţ: parasitism.**

IX

Secolul al XIX-lea înseamnă altceva decît strecurarea individuală de la început şi decît o revărsare plebee de elemente care-şi caută în micile ocupaţii şi în preocupaţii de la bariere o pîne mai bună decît a elementelor muncitoare din a căror vlagă se ţine.

De pe la 1820 avem a face, **pentru un secol deci şi nu mai mult, cu o operă de organisare şi de cucerire.**

Simţindu-se mulţi, avînd sprijinul unor elemente administrative, ele înseşi parasite şi exploatînd pe parasitul care la rîndul său storcea pe ţăran, aceşti oameni **şi-au dat sama de rolul pe care-l pot juca.**

Nu se poate admite în acea vreme influenţa vreunei asociaţii evreieşti universale, ca acelea, aşa de puternice, — care s'au format pe urmă, influenţînd — şi adesea încurcînd — şi la noi, — în Franţa, şi

în Anglia. Nu, cu nesfîrşit mai mult efect au lucrat **asociaţiile instinctive,** care vin din înseşi condiţiile de viaţă, de îndepărtate origini istorice, ale răspîndirii evreieşti.

Nu s'a plecat de la ideia naţională care însufleţeşte — şi obrăzniceşte — pe Fildermannii de astăzi. Ea a venit mai tîrziu numai, la capătul unei întregi evoluţii. Ci aceia ce a determinat, ca să zic aşa, într'o vreme de „fronturi", **frontul iudaic** a fost **osebirea religioasă,** peste care nu se putea trece. Rolul pe care-l joacă o astfel de „înşănţuire" îl vedem şi la Armeni, atît de folositori auxiliari ai vechii noastre vieţi istorice, cari nu s'au iperdut între noi, de şi conlocuirea e anterioară, pentru unii, organisării înseşi a Statului moldovenesc, pentru că ei merg la altă biserică.

S'a ajuns astfel la o solidaritate desăvârşită, între orice Evreu din orice rost, faţă de alt Evreu, cu excluderea altor relaţii cu localnicii decît aceia dintre exploatator şi exploatat. Nicio tovărăşie n'a fost admisă decît aceia pentru un act de corupţie. Evreul a pregătit pe alt Evreu şi a însemnat cu bucurie nu numai faptul că are cui lăsa o moştenire, ci şi acela că prin el s'a putut ocupa încă un loc care aparţinea... Unii zic: creştinului, dar eu judec exclusiv naţional, alţi creştini nefiind în sama mea: Românului. Legiuni întregi au mers la asalt şi au birut. In jurul Mitropoliei din Iaşi, care şi azi lucrează cu Evrei, Marele Mitropolit Veniamin Costachi a pus **„dughenile** Jidovilor", spune pamfletul, acolo unde luminase un **„Evghene"** (Bulgaris).

Iar ai noştri se rezimau pe Stat. Şi Statul a deser-

tat de la datoria sa, cum desertează şi acuma. Evreii aveau o armată, un tesaur, un Dumnezeu. Noi aveam indivizi răzleţi, sărăcia boierilor risipitori, a funcţionarilor de prisos, a mahalagiilor uitaţi, a ţeranilor cari nu puteau înainta, şi noul învăţământ se rupea, în laicitatea lui fără suflet, de orice legături cu tradiţia religioasă.

X

Şi acum ?

Acum, care e situaţia ce li se poate recunoaşte lor şi care-i datoria ce ni se impune nouă ?

Cînd, printr'o hotărîre de caracter european, s'au întins toate drepturile politice asupra **acelor cari ne expropriaseră prin mânuirea aceloraşi capitaluri,** dugheană de dugheană, atelier de atelier, casă de casă ca la Iaşi, unde nu existăm economic **de loc,** eu am spus în Cameră aceste cuvinte, îndreptate către deputatul care-i represinta, Adolf Stern : noi v'am dat tot ce vă puteam da, rămîne să vă arătaţi vrednici de ceia ce aţi primit.

Confundaţi politic cu noi cari am făcut şi mărit Statul, ei, Evreii, aveau **datoria de a ieşi din ghetto.**

Au făcut-o? Nu. Trăiesc şi mai departe între ei. Păstrează ce-i osebeşte, lucrează pentru ca să aibă pentru ei, ca naţie năvălitoare, cît mai mult. Pînă şi în profesiunile libere, pînă şi în învăţământ, în ştiinţă, în literatură, ca avocaţi, ca medici, ca arhitecţi, ca profesori, tot mai mulţi, cu filologii, cu filosofii, cu ziariştii, cu poeţii, cu criticii lor, **ei ne dau, pur şi simplu afară din ţara noastră.** In atîta timp, afară de un caz două, din marea lor bogăţie

n'a ieşit niciun dar, nicio **restituire,** faţă de nevoile noastre, din ce în ce mai grele.

Dîndu-şi samă de puterea lor în creştere, ei ni zugrumă bisericile, ni înlocuiesc prăvăliile, ni ocupă locurile şi, ce e mai pierzător, ni **falsifică sufletul, ni degradează moralitatea prin opiul ziaristic şi literar cu care ne încîntă.**

In loc să favoriseze o descongestionare, care prin emigraţii cuminte organisate ar reduce proporţia în oraşe la ceia ce se poate admite în orice mediu naţional, ei ţin supt steagul înaintării de fiecare clipă pentru orice forţă li aparţine şi, ca să ascundă înaintarea, recurg la schimbările de nume în viaţă, la pseudonimele în literatură.

Spun aceste lucruri cu durere, căci orice fatală greşeală a unui grup de oameni o simt în umanitatea de care sînt însufleţit şi deplor sinuciderile care sînt pe cale de a se executa. O fac cu atît mai mult, cu cît ştiu ce folos au adus civilisaţiei Evreii cari s'au smuls din blăstămul vechiului **ghetto** plin de ură şi de lăcomie şi atrăgînd împotrivirea acelora între cari se aşează.

Dar noi ?

Noi să ne organisăm pentru războiul conştiinţii şi al muncii. Să ne strîngem împreună unde mai sîntem. Şi să pornim la recîştigarea prin truda de fiecare zi şi prin perfecta bună înţelegere, prin ruperea de raporturi cu aceia cari vreau să ne înlocuiască, şi să ni recucerim cele ce le-am pierdut.

Ei întrei ei pentru ei, cum au vrut. Noi între noi pentru noi, aşa să vrem !

CONGRESUL GENERAL AL
L I G E I C U L T U R A L E
IAŞI 29, 30 IUNIE 1937
— SPICUIRI DIN DISCURSUL D-LUI PROF. N. IORGA —

Rolul Statului şi datoria cetăţenească

Avem Statul. Pe acest Stat l-am făcut şi l-am plătit nu odată ci în faţa oricării primejdii, cu cel mai bun sânge al nostru. Avem legile noastre, care ne pot apăra; avem toată autoritatea care pleacă dela înfăptuirea noastră constituţională, în care trebuie să se oglindească firea noastră şi prin care trebuie să se servească scopurile noastre. Avem ceva mai mult astăzi: după ce ni s'a vorbit atâta vreme de o democraţie care nu osebeşte între om şi om, între cel cu drept şi cel fără drept, între cel care înghite şi între cel care este înghiţit, pretutindeni se proclamă dreptul naţiunii creatoare de Stat de a domina Statul şi de a permite desvoltarea naţionalităţii conducătoare.

Acei cari şi-au câştigat o situaţie vor face tot ceeace pot pentru a o păstra. Legile îi vor ocroti împotriva oricărei nedreptăţi şi împotriva oricării violenţe, şi vom aplauda cu toţii orice act al puterii

publice care va afirma că nimeni n'are dreptul să se substituie organelor legale ale Statului, care, bine înţeles, trebuie să-şi dea seama că nu sînt o colecţie de birocraţi, ci represintaţii unei conştiinţe naţionale actve, în deplin progres. Dar, alături de ceeace au alţii, noi sîntem datori să mărgenim cîmpul nostru şi să scoatem dintr'însul tot ceea ce putem, întrebuinţând orice prilej pentru a-l face mai larg, precum în orice moment trebuie să ne pricepem a scoate dintr'însul toată roada de care este capabil.

Trebuie o operă cetăţenească sprijinită de toate partidele, care n'au dreptul de a exista decât atunci când servesc interesele morale ale comunităţii naţionale. Trebuie să creăm în jurul bisericilor noastre zona românească. In această zonă, exproprieri vor trebui să permită aşezarea unor instituţii şi unor formaţii economice care să ni aparţină numai nouă. Dacă nu avem oraşul, să avem cel puţin oaze, în jurul lăcaşurilor care cuprind atâta din istoria noastră naţională şi în care sună clopotele pentru Dumnezeul nostru.

In jurul aşezămintelor de cultură aceiaşi zonă de izolare trebuie creată.

Universităţile, şcolile înalte de toate categoriile trebuie să aibă de jur împrejur numai locuinţe în care să se găsească oamenii cari ajută la îndeplinirea scopurilor lor.

Cum, la Oxford, la Cambridge, se găseşte, de o parte, un oraş oarecare, iar, de altă parte, oraşul universitar, în care nu calcă picior de om care să

nu aibă legături cu Universitatea, cum, în America, oriunde, stau faţă în faţă aglomeraţia internaţională şi gruparea care se împărtăşeşte de munca făcută în Universitate, tot aşa trebuie să facem şi noi aici.

Nu mai vorbesc de datoria pe care o are Mitropolia de a face tot ce poate din veniturile ei pentru a-şi câştiga de jur împrejur ceea ce a fost odinioară zestrea ei, înlăturând orice amestec venit de aiurea sub orice formă şi respingând orice bun, în orice calitate, i s'ar îmbia din altă parte.

Să întemeiem Iaşul cel nou

Şi, dacă, în acest fund devenit nesănătos prin aglomeraţii asiatice, ai cărei locuitori nu înţeleg să se supună nici regulelor higienice, nici cerinţelor frumuseţii, este şi un Iaşi în care nu ne recunoaştem, alături, pe înălţimile aerate dela Copou, în sunetele clopotelor dela bserica Sfântului Atanasie, creaţie a unui mare Domn din secolul al XVII-lea, acolo unde este Şcoala Normală, acolo unde atâtea familii au prefăcut viile patriarhale în adevărate vile moderne, acolo, şi cu ajutorul unei primării şi al unui Stat care trebuie să ţină terenuri la dispoziţia funcţionarilor şi meseriaşilor, negustorilor, muncitorilor români, acolo să întemeiem Iaşul cel nou.

Un Iaşi nou, care să se satisfacă prin el însuşi, care să nu aibă nevoie de nimic dela Iaşul celălalt, care este liber şi el să desvolte orice activitate economică şi culturală printre ai săi şi pentru ai săi.

Cele două tabere nu se vor bate, ci se vor lua la

întrecere. Pe când una reprezintă o minoritate neromânească, cealaltă reprezintă o puternică populaţie de cincisprezece milioane în necontenită creştere, care, adunându-şi forţele de oriunde, până şi din depărtatele aşezări macedonene, poate să creeze, nu numai acest Iaşi de izolare separatistă faţă de undele înstrăinării, dar o adevărată reprezentare a unităţii româneşti, în care să ştim ca elementele energice şi active să le atragem de oriunde, pentru a ne afirma.

Opera de salvare a Românismului

Opera făcută aici va trebui mutată pe urmă oriunde românismul este ameninţat. Am fost deunăzi la Hârlău: ai noştri agonisează în mahalale. Aceasta nu este admisibil: şi acolo primăria şi Statul trebuie să ajute la întemeierea creaţiei româneşti, de unde să plece, într'o măsură mai mică, aceiaşi energie care va trebui să vie de aici.

Ceea ce vă spun eu, nu este o imposibilitate. Am văzut în două locuri, în ţări a căror conştiinţă e sigură, realizări de acest fel. Una, în Apusul depărtat, este cea dela Siena. Jos, un strălucit oraş medieval, cu palate imense, în mare parte nelocuite, cu străzi înguste care nu se pot lărgi, pentru că aceasta ar aduce dărîmarea clădirilor istorice. Alături, într'o creaţiune cu desăvârşire nouă, pe înălţimi, în jurul unei grădini în care fiecare pom poartă numele unui erou căzut în luptă, s'au tras cu cea mai mare grijă alei de circulaţie, deschise mijloacelor de locomo-

ţiune de astăzi, cu tot ce poate da mai perfect higiena, cu tot ce iese mai frumos din tradiţia naţională italiană, şi potrivit cu nevoile vieţii de astăzi. Siena cea nouă este o minune de tehnică, şi nu face rău celeilalte, ci pune faţă în faţă două lumi.

Dar, în vecinătatea noastră, sârbii, cari au luat în stăpânire Macedonia, cu oraşele ei turceşti, pitoreşti, dar de o nesănătate şi de o infecţie asiatică, n'au căutat să se lupte cu o populaţie pe care nu aveau dreptul de a o expulza şi erau prea mândri pentru a o prigoni, ci, la Scoplie şi aiurea, au creat viaţa cea nouă naţională, în condiţii care pot satisface şi pe apusenii cei mai mândri de cultura materială a zilelor noastre.

La vârsta mea şi după ce mi-am dat sama la câte umilinţe supune pe un om mândru exerciţiul puterii într'un sens pe care nu oricine îl poate înţelege şi sprijini, şi nici naţiunea, care are nevoie să se înveţe a osebi între oameni, eu nu pot spera să contribui prin mijloacele unui Stat smuls prea mult de la o grupare electorală la alta, la îndeplinirea acestui progres.

Dar în fruntea unor aşezăminte pe care le măresc şi le întăresc în fiecare moment, şi o voiu face cu un ritm şi mai puternic, eu încep de aici, din Iaşi, de unde umilinţa noastră este mai adâncă şi sărăcia noastră mai de plâns, o luptă pe care v'o încredinţez d-voastră şi conştiinţii acestei ţări.

O.P.C.N.
BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA
BUCOVINA

Preţul 5 lei